

Regiones flumina Unnae et Sanae in veteribus tabulis geographicis

Unsko-sansko područje na starim geografskim kartama

Mithad Kozličić

In 2003, the National and University Library of Bosnia and Herzegovina from Sarajevo and the Una-Sana Canton Archive from Bihać published a monograph by Prof. Dr. Mithad Kozličić *Regiones flumina Unnae et Sanae in veteribus tabulis geographicis* = *Unsko-sansko područje na starim geografskim kartama* (River Una and River Sana Region on Old Maps), with subtitle *Izbor karata, planova i veduta u kontekstu historije Unsko-sanskog područja od kraja 15. do početka 18. stoljeća* (The choice of maps, plans and panoramic views in context of the history of the river Una and river Sana region from the end of the 15th to the beginning of the 18th century).

The monograph is written in Croatian, contains 495 pages, is hard-bound, 31×27 cm in size and has the ISBN 9958-500-22-1. The reviewers were Prof. Dr. Slobodan Čače, Prof. Dr. Iljaz Hadžibegović, Prof. Dr. Enes Pelidija and Prof. Dr. Stanislav Piplović.

In the *Preface*, the author points out that geopolitical situations of the river Una and river Sana region can best be observed by analysing old geographic maps. At the same time, he notes the small number of published historiographic papers in this field. Considering that in the past hundred years in Europe it has been common to bear a Latin title only for historical work based on critical analysis of old cartographic material, and a part of that standard is stressing the title in the language the book was written in, Kozličić did it in this monograph. The subtitle accentuates that it is a selection of cartographic material for the period from the end of the 15th to the beginning of the 18th century. The author also stresses that the cartographic material published in the book is just a greatly reduced selection of material kept by European museums, archives and libraries.

In the *Introductory Notes*, the author writes about mapping the river Una and river Sana region throughout the history in general, accentuating that the history of the area is special when researched in light of cartographic testimonies as specific historical sources. An important scientific result of his work is periodization in flow of geographic information. Within it, in the light of map, plan and panoramic view research, in the context of other written historical sources, Kozličić observed several more impor-

tant periods: the first, from the end of the 15th century to the middle of the 16th century, the second, from the beginning of the second half of the 16th century to the end of the first half of the 17th century, the third, from the middle of the 17th century to the first decades of the 18th century and the fourth, from the end of the first half of the 18th century to the beginning of the 19th century, at the same time giving basic characteristics of each period.

The chapter continues with 18 principles for preparing cartographic material and text in a book, which are common for books about the history of cartography.

A large part of the monograph encompasses the chapter *Kartografi i njihova djela u kontekstu historije Unsko-sanskog područja od kraja 15. do početka 18. stoljeća* (Cartographers and their work in the context of history of the river Una and river Sana region from the end of the 15th to the beginning of the 18th century) in which he processed more than 120 map reproductions from more than 50 cartographers. Taking into consideration that authorship is the basic term of every work, even a geographic map, he organized the material analysis by authors, taking into account the chronology of production of every map, starting with the oldest map of Francesco Roselli from 1476–1484 to the map of anonymous Austrian military cartographer and von Reizenstein from 1737. Sometimes the first and last name of an author is given in Latinised form, and if it is more often list-

Regiones flumina Unnae et Sanae in veteribus tabulis geographicis

Unsko-sansko područje na starim geografskim kartama

Mithad Kozličić

U izdanju Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine iz Sarajeva i Arhiva Unsko-sanskoga kantona iz Bihaća objavljena je 2003. godine monografija autora prof. dr. sc. Mithada Kozličića *Regiones flumina Unnae et Sanae in veteribus tabulis geographicis – Unsko-sansko područje na starim geografskim kartama*, s podnaslovom *Izbor karata, planova i veduta u kontekstu historije Unsko-sanskog područja od kraja 15. do početka 18. stoljeća*.

Monografija je napisana na hrvatskom jeziku, sastoji se od 495 stranica formata 31×27cm, tvrdo je ukoričena i nosi oznaku ISBN 9958-500-22-1. Recenzenti su bili prof. dr. sc. Slobodan Čače, prof. dr. sc. Iljaz Hadžibegović, prof. dr. sc. Enes Pelidija i prof. dr. sc. Stanislav Piplović.

U *Predgovoru* autor ističe da se geopolitičke situacije Unsko-sanskog područja najzornije mogu uočiti analizom starih geografskih karata navodeći pritom mali broj do sada objavljenih historiografskih djela o tom području. S obzirom na to da je u Europi već stotinjak godina ustaljeno da još jedino povijesna djela utemeljena na kritičkoj analizi staroga kartografskog materijala nose latinski naziv, a dio je toga standarda i isticanje naslova na jeziku na kojem je knjiga pisana, Kozličić je to učinio kod ove monografije. U podnaslovu je istaknuo da je ona izbor kartografske građe za razdoblje od kraja 15. do početka 18. stoljeća. Autor naglašava da je kartografski materijal koji je publiciran u djelu tek znatno reducirani izbor istovrsne građe koju čuvaju današnji europski muzeji, arhivi i knjižnice.

U poglavlju *Uvodne napomene* autor piše općenito o kartografiranju Unsko-sanskog područja tijekom povijesti, ističući da je povijest toga područja posebna kada se istražuje u svjetlu kartografskih svjedočanstava kao specifičnih povijesnih izvora. Bitan znanstveni rezultat njegova djela je periodizacija u pritecanju geografskih informacija. Unutar nje, u svjetlu istraživanja karata, planova i veduta u kontekstu drugih pisanih povijesnih izvora, Kozličić je uočio nekoliko važnijih razdoblja: prvo, od kraja 15. do sredine 16. stoljeća, drugo, od početka druge polovice 16. do kraja prve polovice 17. stoljeća, zatim treće, od sredine 17. do prvih desetljeća 18. stoljeća, i na kraju četvrto, od kraja prve polovice 18. do početka 19. stoljeća, dajući pritom osnovne karakteristike o svakom razdoblju.

U nastavku toga poglavlja navodi 18 načela za priređivanje kartografskog materijala i teksta u knjizi, a koji su uobičajeni za djela iz povijesti kartografije.

Veći dio monografije obuhvaća poglavlje *Kartografi i njihova djela u kontekstu historije Unsko-sanskog područja od kraja 15. do početka 18. stoljeća*, u kojem je obradio više od 50 kartografa dajući više od 120 reprodukcija njihovih karata. S obzirom na to da je autorstvo temeljna odrednica svakog djela pa i geografske karte, analizu građe organizirao je prema autorima vodeći računa o kronologiji nastanka svake karte, počevši od najstarije karte Francesca Rosellija iz 1476–1484. do karte anonimnog austrijskoga vojnog kartografa i von Reizensteina iz 1737. Katkad su ime i prezime autora dani u latiniziranom obliku, a ako se češće u svjetskoj i domaćoj literaturi navodi u izvornom obliku, onda ga i Kozličić daje u izvornom obliku. Uz naslov svake karte u izvornom obliku, navodi mjesto i godinu objavljivanja, a u pratećoj bilješci podatke o tome u kojoj se knjižnici, arhivu ili muzeju izvornik čuva, te ostale relevantne podatke o karti, uključujući literaturu u kojoj je reproducirana. Uz svako kartografsko djelo Kozličić daje i popis toponima koji se odnose na Unsko-sansko područje.

Predočeni kartografski materijal autor je nastojao kritički analizirati s obzirom na druge povijesne pisane izvore: izvještaje, opise i sl. Te dokumente, pisane u originalu na latinskom, njemačkom, talijanskom, osmanskoturskom itd. u svojoj je monografiji dao u slobodnijem prijevodu kao kraće ili veće izvode, najčešće s komentarom u bilješkama, pri čemu se dobio potrebni spoj slikovne i pisane vizije povijesti toga područja. Da bi objasnio nekadašnje geopolitičke, geostrateške i druge relacije, osobito razgraničenja prisutna na starom kartografskom materijalu, u analizu je uključio i moderne povijesne karte različitih autora 20. stoljeća. U sličnom kontekstu iz literature 19. i 20. stoljeća preuzeo je tlocrte utvrda nastale na temelju rezultata arheoloških istraživanja, jer su važni u kritičkoj analizi starih planova i veduta istih tih utvrđenja. Donosi i mnogobrojne fotografije iz različitih razdoblja pojedinih dijelova Unsko-sanskog područja te nekoliko vinjeta preuzetih iz knjiga od 17. do 19. stoljeća.

U *Zaključnim razmatranjima* Kozličić ističe da je ova knjiga jedan od bitnih prinosa da se pogrešni stereotipovi počnu eliminirati iz hrvatske i bosansko-hercegovačke historiografije te se nada da će knjiga biti dobra podloga drugim autorima za njihova istraživanja o kartografiranju i geografskom upoznavanju Unsko-sanskog područja od polovice 18. stoljeća do danas.

Poglavlje *Indeks toponima na kartama, planovima i vedutama* sadrži dva popisa geografskih naziva koji se nalaze na objavljenim (reproduciranim) kartama u

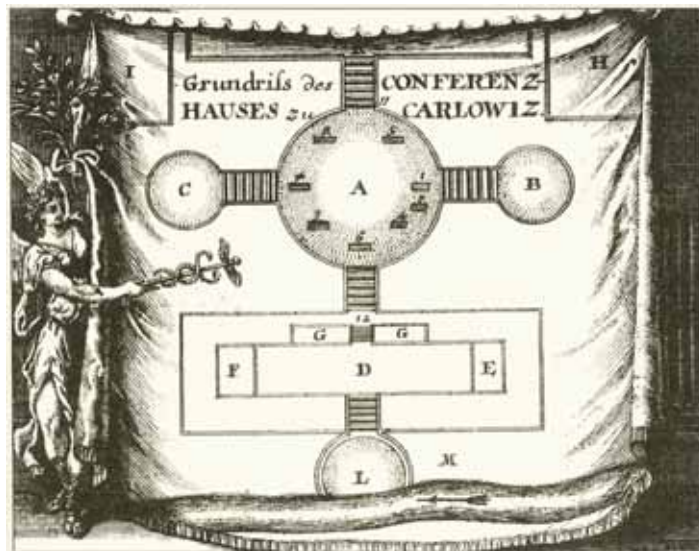
ed in foreign and national literature in original form, then Kozličić also lists it in original form. Next to the title of each map in original form, he lists the place and year of publishing, and in accompanying note data in which library, archive or museum the original is kept in, and other relevant data about the map, including references in which it is reproduced. For each cartographic work, Kozličić lists toponyms related to the river Una and river Sana region.

The author did his best to critically analyse the presented cartographic material with respect to other historical written sources: reports, descriptions, etc. These documents, originally written in Latin, German, Italian, Turkish, etc. are given translated in the monograph as smaller or larger parts, most often with a comment in notes, which resulted in a needed mix of pictorial and written vision of that region's history. In order to explain past geopolitical, geostrategic and other relations, especially demarcation present in old cartographic material, he also included into the analysis modern historical maps of various 20th century authors. In a similar manner, from the 19th and 20th century references, he took fort ground plans produced on the basis of archaeological research, because they are important in a critical analysis of old maps and panoramic views of those forts. He also provides numerous photographs from different periods of certain parts of the river Una and river Sana region and several vignettes taken from 17th to 19th century books.

In *Final Considerations*, Kozličić points out that this book is an important contribution for eliminating wrong stereotypes from Croatian and Bosnian-Herzegovinian historiography and that he hopes the book is going to be solid ground for other authors and their research about mapping and geographic experiencing the river Una and river Sana region from the second half of the 18th century to the present days.

The chapter *Index of Toponyms on Maps, Plans and Panoramic Views* contains two lists of geographic names found on published maps in the monograph. In the first list, the original (historical) name comes first, and then its location determination, while the second list has it in reverse order. Therefore, they are well laid out, which could help future philological analyses of other authors. Included are all toponyms marked in toponymical lists at the end of cartographic work analysis of particular cartographer. The author points out that part of such geographic material is now in Croatia, and since in the past it was kept within the boundaries of the river Una and river Sana region, not considering the authorities, which changed through the course of time, it was included into the Index, which was done to help the reader navigate the book.

The author gives, in alphabetic order, a list of cartographers, printers, translators of geographic work and copper-engravers, listing only their basic data. He also gives a list of archives, museums, libraries, institutes,

private collections where published geographic maps are kept, as well as plans, panoramic views and other related relevant historical documents.

The chapter *Comparative Maps, Historical Sources and Literature* features a list of Austrian-Hungary topographic and general maps kept in the Vienna Military Archive, as well as numerous archives, libraries and museums, stressing that they are also kept in the National and University Library in Zagreb, which he used the most. He used the "Modern Topographic Maps" published by the Military-Geographic Institute from Beograd as comparative cartographic material. Next comes a list of consulted historical sources, but only the printed ones, accentuating that the original ones not published so far are kept in archives, libraries, institutes, museums and private collections. At the end of the chapter, he lists all the references he used while writing the book.

After the *Dictionary of Less Known Words, and Terms* present in the book, there is the author's biography and bibliography of most important papers. The book ends with summaries in English and Croatian.

The book is the result of exceptionally sophisticated and long scientific-research project. It was made after the author's many years worth of visiting institutes, museums, archives and libraries in various countries gathering the required cartographic and written material.

Among about fifty cartographers in this book, there are several Croatian cartographers. In alphabetical order, they are: Nicolaus Angielus (Nicolo Angielini), Giovanni Francesco Camocio, Vincenzo Maria Coronelli, Augustin Hirschvogel, Benedikt Kuripešić, Ivan Lučić, Ferdinando Luigi Marsigli, Johann Christoph Müller, Martin Stier, Karlo Trgovčić, Johann Weikhard Valvasor, Pavao Ritter Vitezović, Matthias Antonius Weiss.

This monograph is an important book not only for history of the river Una and river Sana region, but also for history of mapping Croatia, therefore I heartily recommend it.

monografiji. U prvom popisu izvorni je (povijesni) naziv na prvome mjestu, a njegova ubikacija na drugome mjestu, a u drugom je popisu dano obrnuto. Time je dobivena bitna preglednost, koja bi mogla olakšati buduće filološke analize drugih autora. Uključeni su svi toponimi koji su u djelu istaknuti u toponimijским popisima na kraju analize kartografskih radova pojedinih kartografa. Autor ističe da je dio takve geografske građe danas na području Hrvatske, a kako se u "ono doba" nalazio unutar granica Unsko-sanskog područja, bez obzira na vlasti koje su se tijekom vremena mijenjale, uključen je u Indeks, a to je učinjeno da bi čitatelju olakšalo snalaženje u djelu.

Autor donosi abecednim redosljedom popis kartografa, tiskara, prevoditelja geografskih djela i bakrorezača navodeći samo njihove osnovne podatke. Također daje popis arhiva, muzeja, biblioteka, instituta, privatnih zbirki gdje se čuvaju publicirane geografske karte, planovi, vedute i drugi s njima povezani relevantni povijesni dokumenti.

U poglavlju *Komparativne karte, historijski izvori i literatura* daje popis austrougarskih topografskih i generalnih karata koje se nalaze u Ratnom arhivu u Beču te u mnogobrojnim arhivima, knjižnicama i muzejima, naglašavajući da se one nalaze i u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, kojima se najviše služio. "Moderne topografske karte" objavljene u izdanju Vojno-geografskog instituta iz Beograda služile su mu kao komparativni

kartografski materijal. Slijedi popis korištenih povijesnih izvora, ali samo onih koji su tiskani, ističući da se oni koji su u izvorniku i do sada nisu objavljivani čuvaju po svjetskim arhivima, knjižnicama, institutima, muzejima i privatnim zbirkama. Na kraju tog poglavlja navodi popis literature koju je upotrebljavao pri pisanju knjige.

Nakon *Rječnika manje poznatih riječi, pojmova i stručnih termina* koji se javljaju u djelu, slijedi autorova biografija i bibliografija najvažnijih radova. Knjiga završava sažecima na engleskom i hrvatskom jeziku.

Knjiga je rezultat iznimno složenog i vremenski vrlo dugog znanstveno-istraživačkog projekta. Nastala je nakon autorovih dugogodišnjih obilazaka instituta, muzeja, arhiva i knjižnica u različitim državama gdje je prikupljao potreban kartografski i pisani materijal.

Među pedesetak kartografa obrađenih u ovom djelu nalazi se i nekoliko hrvatskih. To su abecednim redosljedom: Nicolaus Angielus (Nicolo Angielini), Giovanni Francesco Camocio, Vincenzo Maria Coronelli, Augustin Hirschvogel, Benedikt Kuripešić, Ivan Lučić, Ferdinando Luigi Marsigli, Johann Christoph Müller, Martin Stier, Karlo Trgovčić, Johann Weikhard Valvasor, Pavao Ritter Vitezović, Matthias Antonius Weiss.

Ova monografija važno je djelo ne samo za povijest Unsko-sanskog područja nego i za povijest kartografiranja Hrvatske, stoga ju toplo preporučam.

Ivka Kljajić

